

Список використаних джерел

1. Тернопільська В. І. Підготовка куратора академічної групи до організаційно-виховної роботи зі студентами ВНЗ. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. С. 139–142. URL: file:///C:/Users/User1/AppData/Local/Temp/Nchnpu_016_2012_17_35.pdf (дата звернення 05.10.20).
2. Волковницька Т. М. Робота куратора академічної групи вищого навчального закладу як педагогічна умова професійного становлення майбутніх фахівців. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Сер.: Педагогічні науки. 2014. Вип. 115. С. 48–51. URL: https://divovo.in.ua/pars_docs/refs/30/29001/29001.pdf (дата звернення 05.10.20).
3. Васильєва М. О. Роль та значення куратора в організації виховної роботи у вищій школі. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2014. № 42–43. URL: <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/42-43/44.pdf> (дата звернення 10.10.20).
4. Корчевна Н. П. Згуртованість академічної групи як один із показників ефективної роботи куратора. *Актуальні проблеми освіти і науки: досвід та сучасні технології*: матер. заоч. Всеукр. наук.-практ. конф. (21 травня 2020 р.) / за заг. ред. Л. А. Мартинець. Вінниця, 2020. С. 107–111. URL: <https://japon.donnu.edu.ua/issue/view/302> (дата звернення 15.10.20).
5. Студентське кураторство в дії. *Інформаційна Вінниччина*: вебсайт. URL: <http://i-vin.info/news/studentske-kuratorstvo-v-diyi-4743> (дата звернення 05.10.20).
6. Голубєва М. О., Жулківська А. М. Порівняльна характеристика діяльності куратора академічної групи українського ВНЗ і тьютора британського університету. *Наукові записки НаУКМА*. Сер.: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. 2012. Т. 136. С. 19–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMApp_2012_136_5 (дата звернення 05.10.20).

Лебедик Л. В., д-р пед. наук,
доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Україна

ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Професійна підготовка здобувача ступеня магістра із соціальної роботи є досить важливою, адже зумовлює низку актуальних педагогічних завдань, які

потребують наукового обґрунтування. Проблема дослідження впливає із суперечностей між практикою і теорією підготовки до соціальної роботи у вищих закладах освіти. Істотно змінюються функції магістра із соціальної роботи – важливим стає не тільки впровадження інноваційних технологій соціальної роботи, а й наявність творчого вміння розв’язувати проблеми забезпечення високої ефективності соціальної роботи.

За нинішніх умов зростання соціальної вагомості магістрів із соціальної роботи постає завдання удосконалення і підвищення якості їх професійної підготовки, а тому виникає потреба цілеспрямованого, усвідомленого підходу до формування стратегії такої підготовки у вищій школі.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв’язання проблеми [1–16 та ін.], показав, що дослідження професійної підготовки магістрів із соціальної роботи можуть базуватися на теоретико-методологічних працях Ю. Бабанського, І. Беґа, С. Гончаренка, В. Загвязинського, І. Зязюна, В. Кременя та ін.; працях із дидактики професійної освіти А. Алексюка, Р. Гуревича, О. Дубасенюк, Л. Кравченко [2], Л. Лук’янової [14–15], О. Набоки [16], Н. Ничкало, В. Стрельнікова [6–12], П. Юцявічене та ін.; методологічних працях із соціальної педагогіки та соціальної роботи С. Харченка [13], С. Омельченко [4; 13], С. Коношенка [1], Н. Коношенка [1] та ін.

Водночас аналіз наукових праць українських авторів показав, що поза увагою дослідників залишилися питання теоретичних та методичних засад професійної підготовки магістрів із соціальної роботи у вищих закладах освіти України. Тому метою статті стала теоретична розробка ефективності професійної підготовки магістрів із соціальної роботи в умовах вищого закладу освіти. Завданням дослідження став підбір такого якісно-кількісного рівня принципів професійної підготовки майбутніх магістрів із соціальної роботи, які б забезпечили необхідну і достатню підготовку до майбутньої соціальної роботи. Методологічною основою означеного дослідження стали наукові положення теорії пізнання й управління про взаємозв’язки соціального, професійного і гуманістичного розвитку особистості, її активну роль у процесі оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками; про діяльність як усвідомлену форму творчого ставлення до професії [3, с. 166].

Аналіз принципів підготовки фахівців, висвітлених у вітчизняних педагогічних дослідженнях, показує важливість розробки основних принципів професійної підготовки здобувачів ступеня магістра із соціальної роботи. Перша група принципів стосується змісту, друга – її організації, форм і методів. До першої групи відносимо принципи: пріоритетності досягнення афективних цілей, усвідомленої перспективи, подвійності когнітивної навчальної мети, поділу змісту предметного пізнання [3, с. 166]. Організація, форми і методи

цієї підготовки будувалася на принципах: технологічності навчання і підготовки до професійної діяльності, ергономічності, варіативності, гнучкості, індивідуального консультування [3, с. 166].

Коротко викладемо суть означених принципів та важливість їх застосування в нашому дослідженні.

Принцип *пріоритетності досягнення афективних цілей* під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу означає позитивне ставлення до цього виду підготовки. З'ясувалося, що студенти негативно сприймають дисципліни, в назві яких є термін «педагогіка». Усвідомлення цього явища змусило внести корективи в освітню програму. Зокрема, з'явилася дисципліна «Комунікативний менеджмент». Застосовані слова – «менеджмент» і «комунікації» – є прийнятними для будь-якої діяльності в системі «людина–людина», тому сприймаються позитивно. «Менеджмент» розкриває певні аспекти змістовної сутності підготовки до соціальної роботи. Водночас діяльність розглядається переважно з позицій психології суб'єкта діяльності (загальна, вікова, соціальна, психологічні властивості тощо), а соціальна робота – з погляду управління спільною діяльністю (мета, мотиви, планування, організація, контроль, спілкування тощо) [3, с. 166–167].

Принцип *подвійності когнітивної навчальної мети* означає, що засвоєння дисциплін психолого-педагогічного циклу має закласти психолого-педагогічну базу майбутньої професійної діяльності та забезпечити необхідну і достатню підготовку до соціальної роботи. Реалізація цього принципу можлива на основі спорідненості структури психолого-педагогічних завдань підготовки з менеджменту та підготовки до соціальної роботи (суб'єкти діяльності, мотиви, цілі, планування, організація, процес, дії, предмет, продукт, контроль, результат, засоби, умови, комунікації, прийняття рішення є основними поняттями менеджменту і соціальної роботи). До того ж, психолого-педагогічний аспект є одним із провідних у діяльності будь-якого менеджера. Наприклад, «вміння вчити» розглядається як основа діяльності менеджера (М. Вудкок, Д. Френсіс) [3, с. 167]. Отже, реалізація принципу подвійності когнітивної навчальної мети забезпечує фундаменталізацію підготовки магістрів із соціальної педагогіки завдяки знанням психології і педагогіки та їх підготовки до соціальної роботи.

Принцип *поділу змісту предметного пізнання* реалізується на основі співвідношень «загальне–особливе–конкретне». До «загального» (або системних знань) відносять психологічні аспекти будь-якої діяльності, адже в соціальній роботі й у соціальній педагогіці саме психіка суб'єктів діяльності є визначальною для її результативності та ефективності. «Особливими» є психолого-педагогічні аспекти діяльності фахівця із соціальної роботи та соціального педагога як менеджерів, які планують, організовують, мотивують, контролюють ту чи

іншу діяльність різних суб'єктів. «Конкретними» за цих умов стають дидактичні, методичні та виховні аспекти соціальної роботи [3, с. 167].

Принцип технологічності соціальної роботи і підготовки базується на уявленні про технологію як поєднання кваліфікованих навичок і вмінь, засобів, методів, відповідних знань, що необхідні для здійснення бажаних перетворень в інформації, в предметах, в людях. Реалізація цього принципу означає розуміння того, що очікувані результати у будь-якій сфері діяльності можна досягти лише за умов наявності адекватної технології, яку треба вміти проєктувати, а реалізувати – лише після оволодіння певною технікою [3, с. 167].

Принцип *ергономічності* вимагає урахування затрат часу, необхідного для вивчення конкретних проблем професійної підготовки, забезпечує передбачення наслідків і затрат, обумовлених вибором стратегії підготовки до соціальної роботи [3, с. 168].

Принцип *варіативності* орієнтує кожного магістра із соціальної роботи на розробку власних проєктів, програм і стратегій соціальної роботи, а також дає змогу створити цілісне уявлення про його можливості для професійного розвитку [3, с. 167].

Принцип *гнучкості* вимагає створення адаптивної системи професійної підготовки магістрів до соціальної роботи, визначення структури дисциплін залежно від початкового рівня підготовки кожного студента і передбачуваного кінцевого результату, зміни структури освітньої програми на основі результатів проходження різних етапів підготовки магістра до соціальної роботи [3, с. 168].

Принцип *індивідуального консультування* передбачав консультування майбутніх магістрів із соціальної роботи як зі змісту професійної підготовки, так і щодо вибору оптимальних шляхів і методів досягнення поставленої мети з урахуванням індивідуальних особливостей кожного магістра [3, с. 168].

Програми дисциплін мають охоплювати всі аспекти психолого-педагогічної і професійної підготовки магістрів до соціальної роботи (виховання, індивідуально-психологічні аспекти, навчально-психологічні аспекти навчання, дидактика, педагогічна майстерність, спілкування, управління соціальною роботою тощо), а їх реалізація дає можливість досягти окрім когнітивних, психомоторних, ще й афективних цілей навчання (переважно позитивне ставлення до предметів цієї підготовки). Ефективність цієї програми підготовки студентів університету доводять результати навчальної практики (мережа закладів соціальної роботи), участь студентів у наукових конференціях, вступ випускників університету до аспірантури за своєю і суміжними спеціальностями тощо [3, с. 168].

Висновком із дослідження є констатація того, що пошук принципів професійної підготовки майбутніх магістрів до соціальної роботи є досить складним явищем, розуміння якого неможливе без звернення до досягнень соціальної

роботи, сучасних вимог суспільства. Уточнення того, що найефективнішими з них є принципи подвійності когнітивної навчальної мети, поділу змісту предметного пізнання, технологічності навчання і підготовки до професійної діяльності, що у свою чергу визначає перспективи подальших досліджень. Серед них необхідно уточнити сутність принципів професійної підготовки майбутніх магістрів до соціальної роботи, які стосуються окремо змісту, технологій і проектування матеріалів для здійснення підготовки до соціальної роботи, що дасть змогу упорядкувати термінологію, розглянути компоненти діяльності магістрів із соціальної роботи, виявити закономірності і механізми досліджуваного процесу.

Список використаних джерел

1. Коношенко С., Коношенко Н., Худавердієва Ю. Теоретичне обґрунтування структури соціальної відповідальності старшокласників. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Вип. 8(1), 2018. С. 157–169. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/prptma_2018_8\(1\)__17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/prptma_2018_8(1)__17)
2. Кравченко Л. М. Соціально зорієнтований маркетинг як чинник культурологічної переорієнтації національної системи освіти. *Педагогічні науки: зб. наук. праць ПНПУ імені В. Г. Короленка*. Вип. 1, 2011. С. 4–11.
3. Лебедик Л. Принципи підготовки магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи» *Педагогічні науки: зб. наук. пр. ПНПУ імені В. Г. Короленка*. 2014. Вип. 14. С. 165–170.
4. Омельченко С. О. Відкрита соціально-педагогічна система вищого навчального закладу як передумова створення валеонасиченого здоров'язберігаючого простору. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. № 2 (77). С. 205–216.
5. Романовський О. Г., Солодовник Т. О. Дидактичні системи у вищій школі: навч.-метод. посібник: для студ. денної та заочної форм навч. освітнього ступеня «Магістр» зі спец. 8.18010021 «Педагогіка вищої школи». Харків: НТУ ХПІ, 2016. 86 с.
6. Стрельников В. Ю. Педагогічні умови запровадження дидактичної системи вищої школи України на рівні європейських стандартів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди»: Тематичний вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. Київ: Гнозис, 2012. Дод. 1 до вип. 27. Том I(34). С. 426–431.
7. Стрельников В. Ю. Модель професійної компетентності викладача вищої школи. *Наукові записки ПОППО: Моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника*. Вип. 2. Полтава: ПОППО, 2012. С. 25–33.

8. Стрельніков В. Ю. Підготовка магістрів педагогіки вищої школи за міжнародними стандартами ISO 9001:2008. *Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому навчальному закладі*: матеріали X Ірпінських міжнар. наук.-пед. читань, (Ірпінь, 29–30 берез. 2012 р.): в 4 ч. / секції 3, 4. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2012. Ч. 2. С. 309–320.
9. Стрельніков В. Технологія акселеративного навчання магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи». *Інновації в освіті*: матеріали Міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 16–17 жовт. 2012 р.). Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. С. 101–103.
10. Стрельников В. Компоненты профессиональной компетентности преподавателя высшей школы. *Edukacja i ekonomia*. Redakcja naukowa prof. dr. hab. V. Rajangu, dr. T. Trocikowski. Wloclawek Kaniewo, 2015. С. 213–221.
11. Стрельніков В. Ю. Менеджмент якості підготовки магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи». Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14–15 травня 2015 р.). Полтава: ПУЕТ, 2015. С. 194–197.
12. Стрельніков В. Ю. Проблеми впровадження модульної системи підготовки магістрів педагогіки вищої школи. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди»: Тематичний вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. Додаток 1 до вип. 36. Т. II (62). Київ: Гнозис, 2015. С. 270–277.
13. Теоретико-методичні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи: навч.-метод. посіб. / С. Я. Харченко, С. О. Омельченко та ін. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2016. 433 с.
14. Lukianowa L. Kształcenie ustawiczne w kontekście rozwoju zawodowego w szczególności nauczycieli. *Zeszyty Naukowe KSW*: red. naukowa Adam Wróbel i in. Włocławek: wyd. Uczelniane KSW. T. XLIII, 2016. S. 133–143.
15. Lukianowa L. The roles pedagogical staff play in adult education. Social Educational Project of Improving Knowledge in Economics. *Journal L'Association 1901 "SEPIKE"*; Osthofen, Deutschland; Poitiers, France; Los Angeles, USA. 20014. Edition 05. P. 57–60.
16. Naboka O. Professional-oriented technologies of professional training in educational institutions. *Education Studios: Theory and Practice*: monograph / edit. I. M. Trubavina, S. T. Zolotukhina. Prague-Vienna: Premier Publishing, 2018. P. 293–299.